

OBSAH

Předmluva / 7

PRVNÍ ČÁST

Základní fakta / 11

I. ROZPORY / 11

II. LIDÉ S ŠIROKÝM ROZHLEDEM / 15

III. PRACÍ SVÝCH RUKOU / 20

IV. MNOHO POJMENOVÁNÍ

PRO DŮM PÁNĚ / 23

„Dom“ a „Münster“ / 24

Bazilika a katedrála / 25

Kaple a „Kirche“ / 27

„Tempel“ (chrám) a oratoř / 29

Katedrála práce / 31

V. CHRÁM, KOSTEL, MEŠITA, SYNAGOGA

– POROVNÁNÍ SVATYNÍ / 31

Posvátný háj a posvátný dům / 31

Chrám Šalomounův / 33

Četná shromaždiště jednoho svatého lidu / 35

Prostor k modlitbě / 37

Dům Božího lidu / 39

Posvátný okrsek práva / 41

Společné rysy stavby / 42

VI. KONTINUITA A NÁSILNÉ PŘEDĚLY / 43

Zničené pohanské chrámy / 44

Z chrámů se stávají katedrály / 47

Z mešit katedrály / 53

Ze synagog kostely / 55

Chrám státu / 56

DRUHÁ ČÁST

Katedrála – prostor duchovního a světského dění / 58

- I. NEJDŮLEŽITĚJŠÍ FUNKCE / 58
- II. MÍSTO EUCHARISTICKÉ SLAVNOSTI / 59
- Prostor katedrály a liturgie / 59*
 - Památka a naděje na posmrtný život / 62*
 - Ustavičná chvála Boží / 64*
- III. MÍSTO PRO UDĚLOVÁNÍ SVÁTOSTÍ
- A POŽEHNÁNÍ / 65
 - Nauka o svátostech / 66*
 - Křest Chlodvíka / 67*
 - Veřejné pokání / 70*
 - Politicky významná svatba / 71*
 - Biskupské svěcení / 75*
- IV. MÍSTO KORUNOVACE / 83
- Pomazaný Páně / 83*
 - Obřad v Cáchách jako příklad / 84*
 - Ustanovení o korunovaci / 87*
 - Korunovační kostely / 91*
 - Slavnostní korunovace / 93*
 - Jak to vypadalo v Anglii a Francii / 94*
 - Notre-Dame: Napoleonův korunovační kostel / 95*
 - Korunovační mše / 97*
- V. MÍSTO MODLITBY / 98
- VI. MÍSTO KÁZÁNÍ / 104
- VII. ZAČÁTEK A KONEC PROCESÍ / 107
- Přijímací obřad / 109*
 - Via triumphalis / 111*
 - Kéž Bůh odvrátí toto velké umírání / 111*
 - Procesí v kostele / 114*

<i>Katolické stavitelství</i>	/ 561
<i>Soužití plné napětí</i>	/ 563
<i>Znesvěcení a sekularizace</i>	/ 564
<i>Chátrání, zánik a zničení</i>	/ 565

III. ROMANTICKÉ, NÁRODNÍ, MONUMENTÁLNÍ – KATEDRÁLY V 19. STOLETÍ / 567

<i>Nový vzhled staré katedrály</i>	/ 567
<i>Mocní objevují katedrálu</i>	/ 569
<i>Zrcadlo německého osudu</i>	/ 570
<i>Příznivé prostředí: spolky a „Monumenta“</i>	/ 572
<i>Plány a svévole: udeřila hodina restaurátorů</i>	/ 574
<i>Stavební konjunktura</i>	/ 577

IV. POHLEDY NA 20. STOLETÍ / 578

<i>Světové války</i>	/ 579
<i>Ideologie</i>	/ 581
<i>„Praktická nutnost“</i>	/ 581
<i>Restaurovat, rekonstruovat nebo znovu vystavět?</i>	/ 582
<i>Důsledky liturgických reforem</i>	/ 585
<i>Restaurovat je třeba neustále</i>	/ 586
<i>Co se osvědčilo: stavební huť</i>	/ 589
<i>Výzkum</i>	/ 592
<i>Zachránit katedrálu</i>	/ 597
<i>Finanční problémy</i>	/ 598
<i>Šikmá věž v Pise</i>	/ 601
<i>Kostel sv. Jiří v Dinkelsbühlu</i>	/ 604
<i>Výhled</i>	/ 610

PŘÍLOHA

<i>Poznámky</i>	/ 617
<i>Literatura</i>	/ 705
<i>Slovníček pojmů</i>	/ 725
<i>Rejstřík</i>	/ 745

VIII. MÍSTO UCTÍVÁNÍ SVATÝCH
A ZÁZRAKŮ / 115

IX. MÍSTO POSLEDNÍHO ODPOČINKU / 117

Hrob zakladatele/donátora kostela / 117

Hrob biskupa / 117

Hrob panovníka / 119

Hrob laika / 124

Exhumovaný papež / 125

X. KOSTELY JAKO SHROMAŽDIŠTĚ / 126

Mírový koncil a synoda lupičů / 126

Okázalý veřejný proces / 127

Degradovaný papež / 129

Boj o investituru / 131

Mír mezi papežem a císařem / 133

Exkomunikace a opětné smíření / 135

Interdikt / 137

Církevní rozkol / 138

Řád světa / 140

Shromáždění obyvatel města a soud / 142

XI. MÍSTO DUCHOVNÍCH HER A SVĚTSKÝCH
RADOVÁNEK / 145

Liturgie a duchovní hra / 145

Předvádění sebe sama / 150

Uvolněné mravy / 151

XII. SYMBOL PRÁVNÍHO POSTAVENÍ,
PEVNOST A TVRZ / 152

XIII. MÍSTO HANEBNÝCH ČINŮ,
PLENĚNÍ A PUSTOŠENÍ / 157

Vražda v katedrále / 157

Útok na kostely Byzantinců / 158

Pobijte je, Bůh zná své věrné / 161

XIV. MÍSTO POROZUMĚNÍ / 162

TŘETÍ ČÁST

Typy, podoby a rozměry / 164

I. RANÉ OBDOBÍ / 164

II. KLÁŠTER, BAZILIKA, FARNÍ KOSTEL / 167

III. POUTNÍ KOSTELY / 171

IV. KOSTELY KRÁLE / 173

V. TVARY STAVBY / 174

Podélná a centrální stavba / 174

Zvláštní tvary / 178

Rovná střecha a stropní klenba / 179

VI. ROZMĚRY KDYSI A DNES / 180

ČTVRTÁ ČÁST

Katedrála a město / 185

I. KATEDRÁLA A JEJÍ KOMPLEX / 185

Baptisterium / 185

Sakristie, kaple a kapitulní síň / 187

Biskupská falc a opatův dům / 188

Katedrální a ženský klášter / 189

Špitál / 189

Školy / 190

Věž / 192

Hřbitov a kostnice / 192

II. KATEDRÁLA JAKO SOUČÁST MĚSTA / 193

Městská kultura a katedrála / 193

Ve středu města / 197

U hrobu světce / 198

Věvec kostelů / 200

Tržiště a město / 201
Kostely žebravých řádů / 203
Konjunktury a krize / 204

PÁTÁ ČÁST

**Hvězdné hodiny katedrály:
vrcholný a pozdní středověk / 209**

- I. VELKÝ ROZMACH / 209
II. K NOVÝM BŘEHŮM / 212
Stavební horečka / 212
Ile-de-France: kolébka gotiky / 213
Nové myšlení, nová výstavba / 214

ŠESTÁ ČÁST

**Stavba katedrály –
od základů až po krov a střechu / 219**

- I. STAVEBNÍCI / 219
II. POHNUTKY / 224
Hostem na zemi? / 224
Misionáři, králové, papežové a stavby kostelů / 226
*Konstantin Veliký a lateránská bazilika:
epochální vzor / 227*
Nové kostely po válečných hrůzách / 230
Svatý zasahuje / 233
Ctižádost a stavební vášeň / 235
Starost o spásu duší / 238
Co dnes staví tenhle, strhne zítra jiný! / 239
Stavět ke cti Boží / 239
Usmíření viny / 241

Péče o vlastní hrob / 242
Díky Pánu Bohu! / 242
Poplach při katastrofě / 244

III. PLÁNY A FINANCE / 250

Cílené plánování / 250
„Zlatem byla malta“ / 253
Darování svatým / 256
Shromáždovatelé darů a okružní cesta s ostatky / 261
Dispens a usmíření / 264
Dočasně neobsazená obročí / 265
Odpustky / 266
Právo na kořist / 267
Úvěr, zástava a dobré skutky / 268
Tváří v tvář srsti / 270
*Měšťanky a měšťané jako zakladatelé
a přispěvatelé / 271*
Válečná kořist a židovský majetek / 274
Nález pokladu / 276
Lod bláznů a dílo ďáblovo / 277

IV. ÚSPORNÁ OPATŘENÍ / 278

Prostý kostel bílých mnichů / 278
Strohý půvab řádových kostelů / 281
Racionalizace a snižování nákladů / 283

V. PROVÁDĚNÍ A ORGANIZACE STAVBY / 286

Architekt a stavební mistr / 287
Gislebertus hoc fecit / 288
Vzdělání / 293
Geometrie a zlatý řez / 293
Stavebník a stavební mistr / 295
Parléřové / 298
Pracovní smlouva Jana z Gmündu / 301
Úkoly architekta / 306
Kámen nebo dřevo? / 307
Skicář architekta, který procestoval daleké země / 311
Skica, model a nákres / 312

Michelangelo: Génius mezi příznivci a závidivci / 314
Dynamický způsob stavby / 317

VI. TAJEMSTVÍ STATIKY / 319
Zabezpečeny na staletí / 319
Aerodynamika a zatížení větrem / 321
Neutralizace smykových sil / 323

VII. MĚŘENÍ / 326
Antické dědictví / 326
Měření ve středověku / 326

VIII. ZAČÁTEK STAVBY / 330
Požehnání stavební parcely a první výkop / 330
Žřízení stavební hutě / 331
Výkop / 334
Základy / 336
Položení základního kamene / 339

IX. CANTERBURY 1175
– OBNOVA KATEDRÁLY / 341

X. HONBA ZA KAMENEM / 348
Abeceda kamenů / 348
Sloupy a kvádry ze zámoří / 350
Svatý zasahuje / 351
Kořist: dědictví antiky / 352
Práce v kamenolomu / 357
Pálení cihel / 358

XI. DOPRAVA / 361
Po vodě... / 364
... a po souši / 366
Lidé místo tažného dobytka / 368

XII. NA STAVENIŠTI / 373
Mužové „mechanických umění“ / 373
Kameník / 378
Kamenické značky / 383

	<i>Žedník</i>	/	384
	<i>Kleště a krepna</i>	/	386
	<i>Nevyučení dělníci</i>	/	389
	<i>Lešení</i>	/	393
	<i>Tesaři a pokrývači</i>	/	394
	<i>Stromy svatého Dionýsia (Diviše)</i>	/	395
	<i>Ideální surovina</i>	/	398
	<i>Kovář a klempíř</i>	/	401
<i>Žvedák, jeřáb a šlapací kolo: stroje ve středověku</i>		/	403
	<i>Vodní energie</i>	/	406
	<i>Střecha katedrály</i>	/	410

SEDMÁ ČÁST

Katedrála – pracoviště a podnik	/	413
--	---	-----

I. PRACOVNÍ DOBA A PRACOVNÍ ROK	/	413
--	---	-----

II. MZDY A CENY	/	415
------------------------	---	-----

<i>Žvyšování a snižování mezd</i>	/	416
-----------------------------------	---	-----

<i>Životní úroveň a zchudnutí</i>	/	422
-----------------------------------	---	-----

III. DŮM BOŽÍ SE MUSÍ DOKONČIT	
---------------------------------------	--

– ZA KAŽDOU CENU?	/	423
--------------------------	---	-----

<i>Stavět rychle nebo pomalu?</i>	/	423
-----------------------------------	---	-----

<i>Čas ušetřený rozvážným plánováním</i>	/	426
--	---	-----

<i>Odborníci zdaleka</i>	/	428
--------------------------	---	-----

<i>Břídilství při stavbě</i>	/	433
------------------------------	---	-----

<i>A náklady?</i>	/	435
-------------------	---	-----

<i>Dobré nebo špatné důsledky pro hospodářství a společnost?</i>	/	438
--	---	-----

OSMÁ ČÁST

Stavba a výzdoba katedrály		
– význam a symbolika	/	440

I. PODSTATNÉ SOUČÁSTI STAVBY / 440

Portál a dveře / 440

Věž / 441

II. BOHATÁ VÝZDOBA / 447

Oltář / 448

Liturgické náčiní a liturgické knihy / 452

Svícen / 452

Relikviáře - schránky na ostatky / 453

Letner - chórová přepážka / 454

Kazatelna / 455

Lavice / 456

Koberce a nástěnné závěsy / 456

Podlaha / 458

Náhrobní kámen, epitaf, nápisy a znaky / 459

Varhany / 460

Topení / 463

Dveře a okna / 463

Zvony / 465

Hodiny / 470

III. ŘEČ OBRAZŮ / 472

Obrazová výzdoba / 472

Symboly / 476

Biblické motivy / 478

Svatí / 478

Poselství tesaná do kamene / 480

Výklad Bible / 486

Alegorie / 489

Zrcadlo zkušenosti ze světa / 492

Krásná Eva / 497

Chlípnost, hřích, zlí duchové / 499

Pohanští filozofové / 502

Proti panovačným ženám a mocichtivým papežům / 504

IV. TECHNIKA A ŘEMESLNICKÉ UMĚNÍ / 506

Sklomalba / 506

Mozaiky / 509

DEVÁTÁ ČÁST

Kostel jako sakrální prostor / 512

I. OBŘAD VYSVĚCENÍ KOSTELA / 512

Vysvěcení kostela jako politická událost / 513

Liturgie vysvěcení kostela / 517

Povinnosti věřících a stavebníka / 522

Skandál v Gandersheimu / 524

Odsvěcení / 527

II. PATROCINUM A NÁZEV / 528

III. TŘI A SEDM, VÝCHOD A ZÁPAD

- SYMBOLIKA / 530

Čísla / 530

Světové strany / 535

Meze symbolického výkladu / 537

DESÁTÁ ČÁST

Vliv a další život katedrál / 539

I. KATEDRÁLA V HODNOCENÍ STALETÍ / 539

Obdiv k cizímu / 539

Hrdost na vlastní chrám / 542

Kritika honosných staveb / 545

Nebeské vnuknutí / 547

Marnost nad marnost / 548

Obrazoborci a puristé / 551

**II. KATEDRÁLA ZA VICHŘICE:
REFORMACE, KATOLICKÁ OBNOVA,
SEKULARIZACE / 559**

Počátek / 559